

Rok navíc v mateřské škole

Nástup do školy je důležitý předěl v životě dítěte, které vstupuje ze světa her do světa povinností a je nesmírně důležité zodpovědně posoudit, zda je dítě po všech stránkách na vstup do školy připraveno. Důvody, proč dítě po dovršení šestého roku nenastoupí do školy, souvisí s jistou vývojovou nezralostí. Rodiče se ovšem rozhodně za takovou "nezralost" nemusí stydět - každé dítě se vyvíjí individuálně a rozdíly se mohou projevit v různých oblastech, mimo to u malých dětí hrají svoji roli i měsíce života - mezi dítětem, kterému bylo šest let v lednu, a tím, které oslaví šesté narozeniny až v srpnu, může být velký rozdíl.

Odklad školní docházky (OŠD) by neměla být jen administrativní záležitost. Doba, která je dítěti poskytnuta, by měla sloužit k jeho další stimulaci ve vývoji.

Kdo pozná nezralé dítě

- **Rodiče** - nacházíme posun v informovanosti rodičů o OŠD. Zatímco dříve se někteří rodiče odkladu bránili, dnes se stále více setkáváme s požadavkem, který často není nezbytný.
- **Lékař** - na nezralé dítě upozorňuje v první řadě lékař, zejména v oblasti fyzické (děti fyzicky oslabené, dlouhodobě nemocné, smyslově a zdravotně handicapované).
- **Mateřská škola** - dále je to učitelka, kdo může prostřednictvím déletrvající zkušenosti s dítětem a srovnání s ostatními dát rodičům signál, že není vše v pořádku.
- **Základní škola** - různé formy zápisu do 1. třídy pomohou vytypovat školsky nezralé děti
- **Odborná pracoviště** - podkladem pro toto rozhodnutí je doporučení odborného pracoviště. Bývá to nejenom pedagogicko-psychologická poradna, ale i pediatr.

Školní zralost

Používaným pojmem "školní zralost" se zdůrazňuje aspekt biologický, vnitřní, vycházející z dispoziční složky organismu či procesu zrání. Pojmem "školní připravenost" upozorňujeme na charakteristiky, mající především vztah k vnějším, společenským činitelům, procesu učení. Při stanovování požadavků spojených s nástupem do školy mají některé z nich více charakter "zralosti" (např. koncentraci pozornosti), jiné "připravenosti" (např. rozvoj slovní zásoby), v řadě z nich však dochází k interakci obou faktorů (např. rozvoj poznávacích procesů).

Pojmem školní zralosti bez rozlišení, který z činitelů se na dosažené vývojové úrovni podílí, zahrnuje celou řadu vzájemně se ovlivňujících oblastí, nad kterými se zamýšlíme před možným nástupem dítěte do školy.

- **Fyzická zralost** - zde má vliv jednak celková tělesná vyspělost dítěte, jeho zdravotní stav. Před dovršením předškolního věku dochází k rychlému růstu, ke změně proporcionality postavy. Děti menšího vzrůstu či se slabou konstitucí mohou ve škole trpět zvýšenou únavou, ale i pocity nedostačivosti vůči větším a silnějším spolužákům. Zvýšená nemocnost pro dítě znamená velký počet zameškaných hodin a tím i zvýšené nároky na dohánění učiva. OŠD umožní rozvoj tělesné vyspělosti, dozrávání imunitního systému a tím i snížení nemocnosti dítěte.

- **Psychická zralost** - tímto pojmem označujeme celou řadu aspektů. V první řadě je to dosažená úroveň v oblasti poznávacích procesů. Dochází k přechodu od globálního k diferencovanému vnímání v oblasti sluchové a zrakové, k rozvoji analyticko-syntetické činnosti. Nutná je určitá kapacita paměti, zejména schopnost záměrného zapamatování. V myšlení by se mělo dítě odpoutat od egocentrismu a prezentismu. Chápání světa by mělo být již více realistické, fantazijní pohled by měl být postupně snižován. Dochází k přechodu od názorného myšlení k myšlení logickému. Důležitá je i dosažená úroveň v rozvoji řeči (bohatá slovní zásoba, eliminace poruch výslovnosti, gramaticky správná řeč). Podkladem pro rozvoj dovednosti psaní je vyspělá grafomotorika. Nezbytný je správný a fixovaný úchop tužky, kresba by měla být bohatá na detaily, propracovaná, vyspělá. Dítě by mělo být schopno napodobit geometrické tvary, správně zobrazovat figurální kresbu. Velmi důležitou otázkou je úroveň pracovní zralosti. Zájem o hru sice ještě přetrvává, ale současně by se mělo dítě zajímat o činnosti podobající se školním úkolům (např. úkoly v dětských časopisech). Mělo by umět záměrně se soustředit po určitou dobu, pracovat v řízené činnosti, mělo by být samostatné a aktivní, stačit v pracovním tempu ostatním dětem.
- **Sociální a emocionální zralost** - dítě nastupující do školy by se mělo umět odloučit na určitou dobu od rodiny. Mělo by být připraveno vzít na sebe roli školáka, diferencovaně reagovat na učitele a spolužáky. Musí být schopno podřídit se frontální formě práce ve skupině, plnit požadavky skupiny a kooperovat ve skupině. Emočně by mělo být dítě stálejší než v předchozí době, kdy bylo charakteristické časté kolísání či střídání nálad, mělo by být schopno potlačit svou afektivitu. Mělo by umět regulovat svá přání, potřeby i chování.

Využijme šanci

Odkladem školní docházky dítě získá velkou šanci - může "dohnat", co mu schází, získat nové dovednosti a dožít. K tomu všemu potřebuje podporu a pomoc. Někdy stačí každodenní činnosti - verbální zdatnost dítěte můžeme zdokonalit častějším předčítáním příběhů a vyprávěním. Jemnou motoriku lze rozvíjet skládáním skládanek, modelováním, navlékáním korálků... Soustředění posílíme tak, že nebudeme dítě zahlcovat podněty, že mu budeme poskytovat čas vždy na jednu konkrétní činnost, kterou přesně vymežeme. Když dítě sleduje televizi, přitom snídá, současně se obléká do školky a občas odběhne k nějakým hračkám, je stále velmi roztěkané, nemá příležitost nic dokončit, vše mu dlouho trvá a na nic se úplně nesoustředí - pokud bude každou činnost vykonávat samostatně, pomůže mu to naučit se systematicky pracovat.

Mnohé mateřské školy navíc nabízejí předškolákům a dětem s odloženou školní docházkou speciální výukové bloky, které zahrnují prvky grafomotoriky, rozvoje matematických schopností, trénink koncentrace, rozvoj sociálních dovedností - zvládání různých společenských rolí, respektování autority, spolupráce, dodržování předem dohodnutých pravidel chování, rozvoj sebeobslužných dovedností, komunikace, rozvoj hrubé a jemné motoriky, rozvoj smyslů. Hlavní důraz je kladen na nácvik pozornosti, soustředěnosti dětí, na správné sezení při práci, na dovednost práci dokončit, děti jsou vedeny k tomu, aby si uměly poradit v přiměřeně nestandardních situacích, aby své vědomosti a dovednosti uměly odpovídajícím způsobem aplikovat v reálných situacích.

Pro děti je velice důležité, aby byly v psychické pohodě a zbytečně se nestresovaly. Nové informace, návyky a dovednosti si nejlépe osvojují, když jsou v pohodě, spokojené, požadavky, které na ně klademe, jsou přiměřené jejich věku i zdravotnímu stavu, jsou rozmanité, smysluplné a dítě při nich může zažít úspěch.

Úspěšný školní začátek závisí na dosavadním vývoji dítěte. Biologická i rozumová, citová a sociální zralost spolu tvoří komplexní dovednost, kterou někteří psychologové nazývají způsobilost pro školu. Jde o zralost relativní, ve škole se vedle sebe mohou ocitnout děti, které již umějí číst a psát a přitom jsou hravé a nesoustředěné, s dětmi, které zatím o písmenka "nezavadily", ale těší se na nové věci a dokážou se koncentrovat na jeden úkol.

Děti mají ve škole strávit mnoho let, proto je důležité načasovat okamžik, kdy zahájí novou etapu života v podobě školní docházky. Na nás dospělých pak leží velký úkol - pomoci dětem k tomu, aby byl jejich školní start co nejlepší.